

REGÉLŐ.

Pesten szombaton aprilis 10^{kén} 1841.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ÉLETTÖRTÉNET.

Gore Katalin Francis

Egyike Anglia sok irónőinek, kinek rendkívüli talentuma, a' magasb társaság szokásait és jellemeit életfris festvényekben rajzolni, őt amazok első sorában diszteljes polczra emelé. Nottingham grófságban 1799. körül született. Mint tetemes vagyon örököse 1823-ban Gore Arthur kapitányhoz ment férjhez, kivel szerencsés házasságban él. Még Byron utósó éneke, *Childe Harold*, hirdetése előtt egy berekesztő éneket költe, melyet egy más hosszabb „éjszak sirjai“ czimű költeménnyel maga Baillie Johanna költésznő is mint sokatigérő költészpálya hajnalának üdvözle. Azon költeményekről is, melyekkel nyilvánosan először lépett-föl: „the two brocken hearts“ — 's „the Bond“ dramai költeményéről (1824.) kitüntetőleg szállalt-meg a' kritika; de kísérleteitől a' byroni lant hangjai, melyek akkoron legfőbb tökélyökben gyönyörködteték a' fület, elfordíták a' közönség figyelmét. Több év elmulta után, melyeket nagyobbára a' szárazon töltött, a' novella 's regényhez fordulván, indulatos elbeszélését „lettre de cachet“ — 's „Hungarian tales“ bocsátá közre, mik köztetszéssel fogadtattak. Az angol kritika első törvényszékei, a' különféle rewiewk, legelől az edinburgi, elismerék, hogy anyagait a' szerzőnő a' társaság conventionalis köreiből mindig mesterileg választani, a' legtitkosb rugókat, melyek az embereket tette határozzák, lélektanilag felföldni 's az eseményekből mindig jó, talpraesett morált kifejteni tud. „Manners of the day“ és „Mothers and daughters, a tale of 1830“-ei után „the Hamiltons“ és „Mrs. Armitage or female domination“ következének, melyekben a' társaság nagy változásait, miket a' kor hoz magával, legjellemibbleg rajzoló. Utóbb jelentek-meg: „the opera“ — „Polish tales“ — „Sketch-book of fashion“ — „Tuilleries, a tale“ — „Mary Raymond and other tales“ — „Stokeshill plan, or the man of business“ — és „the cabinet-minister“

— mellyek után még sokat adhatand a' szerzőnő termékenysége, ki nemcsak nemzete társas életét pontosan ismeri, hanem Parisban többszöri tartózkodta által az ottani társasélet minden titkába is be van avatva. Dramai szakban is szerencsével lépett-föl. „The school of coquettes“ vigjátékát 1831-ben a' haymarket szinpadon fényesen fogadák: de „Lords and commoners“ szinjátékát, melyet a' drurylaneszinpad számára magasb sztylben irt, többszöri adatása után a' szinpadról maga vevé vissza; mert nem érdemlett hidegen fogadák. Szerencsésb sikerűek valának: „the Kings Seal“ és „King O' Niel“ eredeti vigjátékai 's „the Queen's Champion“ és „the maid of Croiffy“ átdolgozatai francziából. Szép hangászati 's compositiói talentumot bizonyított-be Burn „And ye shall walk in silk attire“-ihez irtt melodiáiban 's „of the Highlandchurch“ énekében, mik kedvelt népdalokká lettek. A' beszivató modorban is igen ügyes. Azt kellene hinnünk, hogy írónő, kinek legjelesb ereje a' mostani társasélet rajzolója, legörömostebb nagy társaságokban mulat: de nem ugy van; mert Parisban tartózkodása alatt is szerencsés elvonulással családja körében él.

ELBESZÉLÉS.

A' milliomos szerencséje.

(Vége.)

„Hova szándékozik utazni Sir Shoffield?“ kérdé Micali.

„Nem tudom.“

„Talán Romába?“

„Hogy ismét régi romokat és kőhalmokat láthassak, mellyek nálatok ruinae nevet viselnek, és angolokat, kiket hála az égnek! ötvennyolcz év óta láttam honomban?“

„Florenzbe akar menni?“

„Nem.“

„Hátha francia országot látogatná-meg?“

„Nem! atyám a' francziákat nem szenvedheté.“

„Ez már nyomos ok!“

„De hova utazzam? Utaznom kell; egy milliónak ura vagyok, és pénzemet kedvemre használni szeretném.“

„Maradjon Angliában!“

„Ah hisz' tegnap tudatám veled, hogy ott maradnom lehetlen. John 's a' rendőr, kit feldönték, megsebesitettem, és csaknem megöltem, mindenütt üldözendnek.“

„Végre csak még is kell valahol élni kegyednek?”

„Én is úgy vélekedem, de hol?”

„Talán nem ártana, ha még egy ideig Nápolyban élne próbául.”

„Nem, nem; itt meg kellene halnom.”

„Hisz’ naponként meglátogathatja a’ kutyabarlangot.”

„Micali! szegény szeretnék lenni. Érzem, hogy milliónyi értékem foszt-meg éltemtől.”

„Igy tehát iparkodjék kellemesen tölteni idejét.”

„Miként?”

„Játszék.”

„A’ játéknak mindig ellensége voltam.”

„Házasodjék-meg!”

„Női szeretet ötvennyolczadik évben!”

„Adjon társalgási multságokat.”

„Soha sem valék kedvelője az illynemű tarka zavaroknak.”

„A’ manóban! hát mi szerez önnek gyönyörűséget?”

„Ismét késcsináló szeretnék lenni. Minden éjjel álmodom, hogy műhelyemben állok.”

„Csináljon tehát késeket; vegyen műhelyet a’ Toledo-uton.”

„Ugy hiszem, az itteni éghajlat nem kedvező az aczélkészítéshez.”

„Csináljon tehát rozszabb késeket, mint Birminghamban; lesz azért keletjük. Azután nem kell kegyednek azért epedni, hogy nincsen élük.”

„Igen, ismét késcsináló leszek. Akarsz-e társam lenni Micali?”

„Sir Shoffield, én önnek sorsában osztozám; mivel legjobban angolnak hittem önt mind azok közt, kiket valaha láttam. Egy reggel a’ málhahajón sirni láttam önt; még angolnak szemeiben könnyeket nem láttam; ’s ez órától elhatározám magamban önnek segédül lenni, mennyiben erőm engedi. ’S minthogy önnek jellemét ismerni tanultatam, világos lön előttem, hogy sokkal több szerencséje van, mint kellene. Így tehát szükséges, hogy kissé gondatlanná legyen. Iparüző és munkás férfiúnak van ön teremtvé, minthogy szakadatlanul dolgozik kedves barátom. A’ sárga glacé-kéztyűk inkább szorítják önnek kezeit, mint 100 font legkeményebb aczél. Én önnek egy szép műhelyet és boltot bérek ki, és derék legényeket szerzek.”

„És te légy társam a’ nélkül, hogy csak egy schillinget is fizetnél!” — kiáltott-fel örömittasan Shoffield.

„Nem, nem; az lehetlen! — szólott Micali mosolygva. — Ön boldog lesz nálam nélkül is.”

„’S miért lehetlen önnek Sir Micali?”

Micali mosolyga. — „Hallgasson-meg, Sir Shoffield! Ön hallgatókony, becsületes férfiú. Ön rám egy titkot bízott, mely önnek véleménye szerint, ha felfedeztetnék, káros következményű lehetne. Nem akarok kevesebbé nyíltt lenni önnel. Itt uti levelem; olvassa nevemet!”

Shoffield meglepetve három lépésnyire hátrált.

„Én — folytatá Micali nevetve — P... M... herczeg vagyok. Barátim bölcselkedő oroszoknak neveznek, ’s én az angoloká honn és utamban különös tanulmányommá tűztem-ki. ’S már is, hogy életük módját igazán kitanuljam, négy angol családnál szolgáltam, ’s fogadom, hogy még sokat fog hallani felőlem Britannia.”

Shoffield nem tudá, hogyan ’s meddig mentegesse magát állítólagos inasa előtt. — „Ne legyen gyermek — szólott hozzá a’ herczegi bölcselkedő orosz barátilag — én éppen olyan ember vagyok, mint ön; szintén unatkozom mint ön, mert gazdag ’s előkelő ur vagyok. Én leszek első, ki önnek első tuczat kését megveendi. Jöjjön estére a’ San - Carlo színházba, ’s kérdezősködjék P... M... herczeg páholya után. A’ viszontlátásig!”

Napestkor Shoffield felékesíté magát, és San-Carlo felé sietett. Eddig soha sem volt más színházban, mint a’ Theatre Royalban, New Streeten Birminghamban. Kisterem, rossz szindarabok honosok itt; a’ színészek énekelnek, ’s dalnokok a’ játékosok.

A’ kijeleltt páholyban a’ herczeget, egy finom jellemű férfiút tánczvigalmi öltözetben lelé. Norma adatott; Duprez és Persiani énekelt. Élvadás est vala. Az angolok sorbet-et ettek és whisteztek páholyaikban; nejeik látcsóvel vizsgálák Persiani-t, és „very nice, very nice” hangokat emlegettek.

Shoffield az angolokat tekinté-meg, azután a’ nőket, végre a’ zenére figyelt kis ideig, ’s nem sokára pilláira is álom nehezült.

„A’ herczeg következő szavakat irt rajzónnal egy kis lapra, és a’ milliomosnak adá autographként. „A’ csupán anyagiságra irányzott mivelődés túlsúlya olly betegséget szül a’ lélekben, mely a’ testet megöli. Egy hosszú ut, egyenes és sima, mint az építész rajzolatában, egy tábori országút mulattat, miként egy előkelőnek mulató helye. Egy ház, melyben minden ujjnak megvan a’ maga szobája, valóban szép találmány; csak hogy fájdalom! nem arra született az ember, hogy holtaiglan bárson szőnyegen járdaljon. Kellemetlenségek is szükségesek; a’ csupa kényelem

megöli az embert. A' vesekór Oxford Street legszebb házában, 's pedig légszesz világok fény-özönében született."

„Sok gazdag zsugorít ismertem, kiket az unalom majd halálig kinzott. Első pillanatban nem értettem-meg őket. Olly könnyű — gondolám magamban — egy pénzdarabot kiadni, gyönyör vagy szórakozásért cserélni. De e' szerencsétlen milliomosok különös ösztönnel birnak, melly tiltja szigorúan egy schillinget is adni bárkinek — kit az talán boldogitna; — különben kénytelenítettnek ezt irigy szemmel nézni. Az irigység nem mindig állati szeretete a' hasztalan vagyonnak; nem gyéren emberi romlottságtól eredő mély felszámítás is."

„Az angolok olasz országban vadabban dühöngtek, mint Theodorich, vagy Attila; 's minthogy gyógyszerként nem használhatták, a' legalacsonyabb prosaiságig tudák sülyeszteni, table d' hôte-té, gyermekszobává és fashionable istállóvá változtatták-át.

„Vigyük a' legroszabb nápolyi lakost hat hónapra Londonba; adjunk neki módot fényes udvar tartására; ajándékozzuk - meg kastély, kocs, és lovakkal; ezenkívül adjunk neki aranyat bőségben: fél év multán napja, éghajlata, és tengerei után fog sópáncodni; szerencsétlennek érzendi magát és unatkozandik mint... milliomosaitok."

Nyolcz nap után Toledo-utszában kis bolt előtt egy czimer vala felfüggesztve illy irattal: „a' birminghami késesinálóhoz."

A' toll, melly e' valódi történetet leirá, Shoffield által gyártott tollkés segédével készült. P... M... herczeg történetét Marie Christine nevű máhahajón halkám regélni — mellynek párkánya emberül fel volt rakodva vesekórral.

Shoffield most felette boldogul élt; de minden vasárnapon meglátogatta az ebek barlangját.

Méry után

B. J ó z s e f.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

A' szarvasok skót országban. — Egy nem rég megjelent munkából (Scrope on deer stalking) néhány érdekes vonást 's észrevételt közlünk ez állatok- és tilosaikról. — Az atholli erdő Pertschireben, Aberdeen 's Inverness grófságok között, melly 30. mf hosszú 's mintegy 11. mf széles, 1776-ban csak vagy 100 szarvast nevelt; holott most 5 - 6000., sőt ha némelyeknek hihetni, 7000-et számít. A' mari erdő, aberdeenshirei Tife lord birtoka, Dee éjszaki partján négy, egymással összefüggő völgyből áll, 15 mf.

hosszú, 8. mf. széles, és szarvasainak száma szokás szerint 3000-re megy. A sutherlandi erdők, melyek most majorságok és juhászatok által igen korlátozva, még két nagyobb részből, Dirie-Chat- és Dirie-Moreból állnak. Az első a parttal párhuzamos irányban 50. mf. terjed és 10–30 mf. széles; a második, mely 70 mf. hosszú és 20 mf. széles, fa már alig van; csak mély száraz völgyekből áll, melyek komoly, vad tekintetű meredek sziklatömegek által egymástól elválasztva, és minden lépten fenyegető függvényeket képeznek. — 30 év előtt e két legelőn táplálkozott szarvasok számát 3000-re becsülik; jelenleg csak 1500-nak mondják. A corrichibahi erdő a fekete hegysegen Glenochyban, Argyle grófságban, Breadalbane marquis tulajdona, 35.000 holdnyi kiterjedésű, mintegy 1500 szarvassal; a glenartneyi erdő Perth grófságban, Willoughby lord tulajdona, 28.000 skót holdnyi terjedelmű és csaknem 1000 szarvast táplál. Ezen erdőkön kívül ide számíthatni még az invercauldit 28 000 holddal; Huntly marquisét több mint 30.000 holddal; Richmond hgét hasonló kiterjedéssel, és néhány csekélyebb erdőséget. — A szarvas (*Cervus elaphus*) színe szokás szerint vereses barna; szarvait, melyek nagyságán és bogai számán a kor és más okok változtatnak, tavaszhoz és nyárhoz közt évenként elveszti, és az újabbak 3. hónap alatt tökéletesen kiképződnek. Új szarvai igen érzékenyek, és míg e fájdalmas érzékenység tart, a szarvas első lábaival harezol, és fejét hátra tartja. A szarvas-borjúk megszokik néha az elhullott szarvakat; Athol megholt herczeg egy napon így megfultnak lelt egy fiatal borjút. Az új szarvnak kékesszürke bársonyszerű színe nyárhoz és őszelőben elvész, és ekkor a szarvas teljes szépségéhez jut. A kiherélte fiatal szarvasnak szarva soha nem nő; ha a mütét 5. vagy 6-dik évében, midőn szarva nőni kezdett, történik, úgy az soha el nem hull, vagy ha a mütétkor már elhullott, többé soha nem nő. Ha szarvainak egyik ága kisebb a másiknál, annak oka mindig valami baleset vagy sérülés. A párzás skót országban őszelő és őszhoz közt történik; ezen országban felette festőleges idő. A fiatal szarvasok lármájától vízhangoznak az erdők, és ezen átlatok heves csatákat kezdenek, melyek néha csak hallással végződnek. Ha egy bika néhány szarvas-tehént gyűjtött, más szarvas ezeket elcsábítani törekszik; a két vetélytárs dühösen támadja-meg egymást, és a harc addig tart, míg a vivók egyike megsebesítettnek érzi magát, és a tehének körül futos, mivel elhagyásukra magát el nem tőkelheti. A győztes üldözi, és szarva hegyével megdöfi őt; akkor ez földre ugrik, vérezve megfordul, ellenére rohan, és a harc megújult elkeseredéssel foly. Ez addig tart, míg erejük elfogy. — A szarvasbikában a gyávaság és bátorság különös vegyületét veték észre. Ha vadászt lát közelgni, a tehének és borjúk közé áll, melyek örökölt kiállítva, és szarvaival földig hajolva, hogy észre ne vegyék, nyugodtan és mozdulatlan marad. De ha komolyan van megtámadtatva a nyáj, legott kibukkan, és övéi élén szintannyi eltökéllettel, mint bátorsággal nyomban utat tör magának valamennyi akadályon keresztül. E merész, zabolátlan bátorság hasonlatban félénk kedélyidegzetével különös ellenkezetet képez. Egy hóda fölrepte, egy eső-szalonka panaszhangja elriaszthatja őt; de mihelyt szemközt vele az ellenség, harczra késznek találja őt. Hidegen, éberül, elhatározottan, alig vevé észre megtámadói szándékát, már is meglepetett elleni közé bátran rohan. Üldöztetéskor ha látja, hogy nem szabadulhat, megáll, álláspontot választ, és utolsó csep vérig bajnokul védi magát. Ha nagyon szorongattatik, és a vadászok védelemre alkalmas helyválasztásra időt neki

nem hagynak, nyilként jól ismertt magányába iramlík, 's jaj azon ebnek, mely házi hegyén hozzáközelít. Csudálatra méltó ösztönnel folyamokhoz fut, hol hosszú lábaival megelőzi az ebeket, melyek a' fáradtság 's hideg miatt, mennyiben körötte usznak, eldöglenének, a' nélkül hogy erejét kimerítnék. Hol a' hegyi folyamban követ, sziklát vagy szigetkét lel, azt védelmeül használja. Ezen állásában kifejti alakjai kellemesszépességét 's fonséges csinoságát, és ilyen helyválasztásban, mely hátát mindig védi, csudálatos elmeélt mutat. Itt egy eb sem tehet neki valamit, csak az ember vagy inkább löcsöve ejtheti-el. — A' közvéleményt, hogy a' szarvas száz évig él, Scrope urnem igenli; ellenben állítja, hogy a' szarvasok szokott életkora csak 20 évre szorítkozik. — Zivatar közeledtekor, mit két nappal előbb észrevesz, hegyekből a' lapályra jő. Hófuvarok által soha el nem vesz, mint a' juh; hóomlatagok által gyéren. Hatvan év lefolyta alatt csak kétilyen eseményről beszélnek, melyek az atholli erdőben történtek. — Glen-Marchban a' hóomlatag egyszer 11., más-szor 21 szarvast temetett - el. A' szarvas jelesen uszik, 's mondják, hogy a' bika elől-úszik, 's az utána menő minden állat fejét az előtte uszónak há-tára teszi.!

Egy amerikai kutya barlangot, hasonlólt a' Nápoly közelében létező Grotta dei cani vagy is Matetta nevezetű barlanghoz, Huron mgyében, Chippewa folyó mentében, nem rég fedeztek-fel. E' barlang beljében a' lég annyira fertőztetett, nehéz szagú, és kábitó, hogy benne az emberek élet-veszély nélkül alig létezhetnek egy másod-perczig. Feltűnő, hogy az ebek minden felszóllítás nélkül, sőt örömet is bele szaladnak, — ámbár benne azonnal megfulnak. Éppen úgy járnak, mint a' szunyogok, melyek szintén szeretnek a' láng felé röpkedni, hol mindazáltal vesztőket lelik.

Ehrenberg tanító ur újabb vizsgálatai. E' tudós férfiú ujabb időkbén, a' meklenburgi nagyhercezségben, Schwerin, Wismar és Travemünde közötti homok- és ágyagrétegeken mikrokosmi vizsgálatokat tett, 's azt tapasztalá, hogy azok egykor mindennemű ázalékférgektől (infusoria) hemzsegték, melyek jelenleg csupán holt maradványokként láthatók, mindazáltal közelebbi vizsgálatuk korábbi évezredekre visz vissza, és nem csekély mértékben gazdagítja a' tudományt.

KÜLÖNFÉLE.

Magna Charta feltaláltatása. — A' módot, mely szerint a' századokig elveszettnek hitt eredeti kézirat Magna Charta (Anglia sark-törvénye) megtaláltatott és fenntartatott, következőleg beszéli egy angol hírlap. Sir Cotton Robert egy nagy tudományú régiség-tudós Iső Jakab idejében egy napon szabójánál volt, ki egy pergamenforma papírkát tartott kezében, melyet éppen szabó-mértéknek akart összevagdálni. Történetből rá pillantott a' tudós, és benne a' Magna Charta eredeti kéziratát találta-fel, — melyet közönségesen elveszettnek, vagy inkább elégettnek hittek. — Rajta még minden pecsét, törvényes külidom 's a't. egészen sértetlenül volt látható. Ő tehát ez oklevelet csekély summáért megvásárlotta, 's ekképp' e' megbecsülhetlen ereklyének megmentője lön. Továbbá nem mondatik, valljon a' mag-

na Chartának ama példánya, mely eddig is a britt muzeumban üveg és ráma alatt mutattatik, megegyezik-e azzal, melyet Sir Cotton Robert szemesége mentett-meg az enyészettől.

A négy lábú halász Egy gazdag angol, névszerint Cameron, egy uj-hollandi szép nagy kutya birtokában van, melyet Hector neven szőllit. Ezen állatnak sajátsága, hogy minden oktatás nélkül a sebes folyamba ugrik, fűgén alábukik, és ritkán jön a viz színére hal nélkül. Minthogy többnyire mindig jókora nagyságú szemling-halat (Salm) hoz-fel szájában, melyet hűségesen urának szokott adni, a mondott ur valóban nagy kincset bir ez állatban; miért is, mint némelly gentleman lovát, ő kedves kutyáját nagy becsületben tartja, s talán nincs annyi font sterling, melyért tőle megválnék.

Britt alattvalók szeretete a kormányhoz. Az engedelmesség sok vonása közül, melyekkel az angol nép az országló család iránt viselkedik, s melyek az új trónörökös születése alkalmával jutottak nyilvánosságra, egy ottani Journal a következőket is, mint megtörténtet, említi. Egy bargoni szegény pórno hallván a korona-örökös keresztelésének készületeit, mint e környékben szokásban van, a kedves csecsemőnek valami ajándékkal kívánt sziveskedni. Férjénél levő leánya tudta nélkül Londonba ment hol a bukinghami palotába beeresztést az ajtónoktól megnyervén, ennek egy fából faragott kalánt adott-által, olly kérelemmel, hogy azt, mint csekély ajándékot a fiatal hercegnőnek szolgáltatassa kezéhez, kire az ég bő áldásait esdeklendi. A szives ajándék valóban rendeltetése helyére jutott, s a királynő a szegény asszonyt illő megjutalmazásra méltatta.

A szakálnak eljárása. — A parisi latin szállásban két tanuló dominózott. Egyik vesztett, és minthogy a hónap már végén volt, midőn a tanulók finansziális állapota többnyire nincs a legkedvezőbb karban, V ersénye is csak hamar kiapadt. Midőn már semmije sem volt, feltevé — szakálát, melynek szépsége valóban csudálatra érdemes volt. — M. meglegedve a tétellel egy summa pénzt tett ellenébe — s nyertes lön. Ekkor V vonakodott szavát megtartani, s pompás szakálától megválni. Czivódásra jön a sor, és M. által egypár pisztolyra szőllittatik-fel. A párviadal véghez megy. — V-t itt is üldözi a szerencsétlenség. Elsüti pisztolyát, s nem talál. — Ms. golyója ellenben megéri amannak arcát, és szakálának egyik felét elszakítja. V. most kényszerítve lön kedvelt szakálának másik felét is levétni.

Cartigan lord, ki rövid idő előtt felségsértésről vádoltatva a pairek előtt megjelenni kénytelen volt, felszabadítottat ugyan, mindazáltal jó magas áron fizette-meg párviadalát. Csupán a tanácskozások költségei 37.500 frankra terjedtek; s ez még nem volt elég. A lord tartott tőle, hogy bűnösnek ítélenék, melly esetben összes jószágai a korona sajátjai lettek volna. Hogy tehát ezt megelőzze, bölcs előrelátással élt, s iszonyú jószágait Carron grófra ruházát, ki Howe Lordnak legidősb fia, s így neki mostoha testvére; miért ő 100 000 p. p. forintot fizetett csupán pecsét-díjként, s utóbb a cselekedet megsemmítésekor is szintén annyit.

Szerkeszti Mátray Gábor, halpiacson, Dencs-ház, 56-dik sz. a.